

Handläggare: Mikael Petrén
Telefon: 08-508 311 50

Till
Kulturnämnden

KuN 2011-02-15
Nr 8

Svar på skrivelse angående Stockholms stadsbiblioteks utlåning av e-böcker från Roger Mogert (S) m.fl. Kerstin Wickman (MP), Ann Marie Engel (V) och Mårten Andersson (V)

Sammanfattning

Vid kulturnämndens sammanträde 2010-12-14 anmäldes en skrivelse av Roger Mogert (S) m.fl. Kerstin Wickman (MP), Ann Mari Engel (V) och Mårten Andersson (V) angående Stockholms stadsbiblioteks utlåning av e-böcker. Nämnden beslöt att godkänna anmälan och uppdrog åt förvaltningen att bereda ärendet. Skrivelsen lyfter en oro över att utlån av e-böcker kommer att upphöra på stadens bibliotek p.g.a. höga kostnader per lån, och efterfrågar en rapport om den uppkomna situationen samt förutsättningarna för e-boksutlåning.

Förvaltningen anser att nuvarande modell för utlån av e-böcker såväl har ekonomiska som andra brister, men konstaterar att dessa inte kommer att begränsa utlån av e-medier inom Stockholms stadsbibliotek. Tvärtom genomförs under 2011 en satsning för att öka kompetens och kännedom om nya medietyper. Förändringar i mediekostnader utifrån efterfrågan hanteras inom befintlig mediebudget. Stockholms stadsbibliotek kommer på de sätt som är möjliga att bidra till en utveckling där låntagarnas tillgång till e-medier ökar.

Underlag för beslut

Skrivelse angående Stockholms stadsbiblioteks utlåning av e-böcker från 2010-12-14 av Roger Mogert (S) m.fl. Kerstin Wickman (MP), Ann Marie Engel (V) och Mårten Andersson (V) bifogas ärendet.

Förvaltningens förslag till beslut

Kulturförvaltningen föreslår kulturnämnden besluta

att besvara skrivelsen genom att överlämna och åberopa kulturförvaltningens tjänsteutlåtande

Berit Svedberg
Kulturdirektör

Inga Lundén
Stadsbibliotekarie

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av Stockholms stadsbibliotek.

Bakgrund

För snart 10 år sedan initierade Stockholms stadsbibliotek och företaget Elib ett gemensamt pilotprojekt med syfte att på försök låna ut e-böcker på biblioteken. Projektet antog snart mer fasta former och har resulterat i nyttiga erfarenheter för både förlagsbranschen och biblioteken. Elib, som ägs gemensamt av de största förlagen i Sverige, är idag en ledande aktör inom distribution av digitala böcker som de flesta svenska folkbiblioteken samarbetar med. Mycket har dock förändrats sedan projektet planerades och tjänsterna utformades; utbudet har ökat, mediebärare som läsplattor, surfplattor och mobiltelefoner har utvecklats snabbt. Nät-, och läsvanor förändras, vilket nu aktualiserar frågan om hur biblioteken kan, och har rätt att, erbjuda e-medier.

Ett grundläggande problem är att biblioteken inte ges samma rätt att, som med fysiska böcker, köpa in ett exemplar av en e-bok och sedan låna ut den hur många gånger som helst mot en statlig biblioteksersättning. År 2010 uppgick biblioteksersättningen till 1 kr och 32 öre för varje utlån av svenskt verk i original. För varje utlån av en e-bok får Stockholms stadsbibliotek däremot betala ungefär 20 kronor till Elib. Företaget fördelar i sin tur ut ca 50% av intäkterna från biblioteksutlåningen till förlagen medan den andra halvan används för att täcka egna kostnader hos Elib, däribland kostnader för DRM-skydd (kopieringsskydd - Digital Rights Management) av filerna.

Utlåningen av e-medier via E-lib har under perioden 2002-2010 ökat från 6 911 till 36 422 lån per år. Den rörliga kostnaden för e-medier gör att bibliotekets

mediebudget blir svårplanerad och riskerar att slå i taket. Stockholms stadsbiblioteks preliminära kostnader för e-medier via Elib 2011 är 1 000 000 kr.

För bibliotekens del finns det, utöver de ekonomiska aspekterna, flera problem med den nuvarande modellen för e-boksutlåning:

Urvalet: I den nuvarande modellen är det förlagen - inte biblioteket som bestämmer vad som får lånas ut på biblioteket. Stockholms stadsbibliotek får t ex bara tillgång till 54% av de 1.473 e-ljudböcker som Elib erbjuder till försäljning. Förlagen stoppar utlåningen där man tror att det skall störa försäljningen.

Tillgänglighet och läsplattform: Alla e-böcker som lånas ut genom Elib förses med ett kopieringsskydd . Skyddet inskränker kraftigt Stockholmarnas frihet i val av läsplattor, mobiltelefoner och surfplattor, höjer priset på e-boksutlånet och medför dessutom att lånet blir betydligt krångligare än ett e-boksköp. Synskadade låntagare har svårt eller hindras helt från att läsa de skyddade titlarna i skärmläsarhjälpmedel. Problemen med kopieringsskydd är väl kända och har medfört att förlagen till slut tagit bort dessa på de flesta titlar man erbjuder till försäljning via Elib. Samtidigt låter man skyddet kvarstå för bibliotekslånen.

Förlagen hindrar även Stockholmarna från att låna och läsa e-ljudböcker på sina mobiler och surfplattor trots att det är tekniskt möjligt. Allt med samma argument - det kan påverka försäljningen negativt.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen vill lämna följande synpunkter med anledning av skrivelsen.

I skrivelsen refereras till ett besked om att utlån av e-böcker ska upphöra eftersom budgeten är överskriden. Förvaltningen känner inte till ursprunget till denna uppgift men kan konstatera att den saknar grund. Fördelningen av den totala mediebudgeten bevakas och justeras kontinuerligt, för att möta förändringar i efterfrågan. Konsekvenser av sådana förändringar hanteras inom befintlig mediebudget.

Utlåningen av e-medier inom Stockholms stadsbibliotek ökar i allt snabbare takt, under 2010 med 37 %. Även om e-böckerna ännu bara representerar någon procent av den totala utlåningen så blir det alltmer brådskande att hitta hållbara modeller för e-medier på biblioteket. Stockholms stadsbibliotek är en av många aktörer i den utvecklingen, och kommer på de sätt som är möjliga att bidra till en utveckling där låntagarnas tillgång till e-medier ökar.

Trots de problem med utlån av e-böcker som beskrivs ovan är det inte aktuellt att sluta tillhandahålla e-medier på Stockholms stadsbibliotek. Tvärtom kommer verksamheten att fortsätta arbetet med att förenkla nyttjandet av de befintliga e-medierna. Användarna kommer att fortsätta efterfråga fysiska böcker samtidigt som förväntningarna på att kunna låna böcker till mobiltelefoner, surf-, och läsplattor ökar. Biblioteket måste kunna hantera medier i alla relevanta format. Under 2011 genomför Stockholms stadsbibliotek därför bland annat kompetensutvecklingssatsningen Mediesprånget. Syftet med projektet är att öka medarbetarnas kompetens kring såväl befintliga som nya medietyper för att bättre kunna möta besökarnas efterfrågan på alla tillgängliga medieformat. Projektet genomförs inom ramen för de biblioteksutvecklingsmedel som tilldelats kulturnämndens budget.

SLUT

Bilaga: Skrivelse om Stadsbibliotekets utlåning av e-böcker från Roger Mogert (S) m.fl. Kerstin Wickman (MP), Ann Marie Engel (V) och Mårten Andersson (V)